

Haarlem, Nieuwe Gracht 7 / Ridderstraat 19–21, ‘Huis Barnaart’

Gevelsteen aan de tuinzijde van het huis: ‘Anna Cornelia Druyvesteyn¹, gebooren den 25 maart A^o 1802, heeft, den eersten steen gelegd, aan dit gebouw van haare broeder, de weledele heer Wm P^e Barnaart en deszelfs echtgenootte vrouwe E.C.H. Teding van Berkhout, op den 26 april A^o 1804’

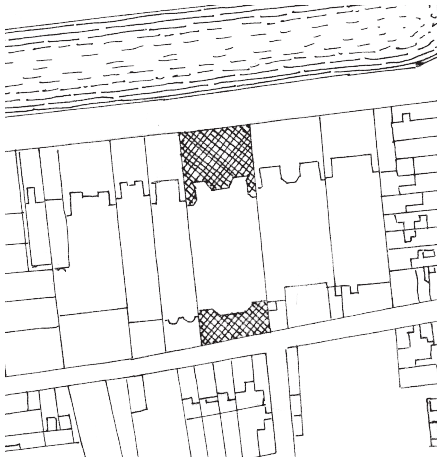

Situatie en geschiedenis²

Huis Barnaart staat aan de zuidzijde van de Haarlemse Nieuwe Gracht tussen de Kruisstraat en de Jansstraat. De Nieuwe Gracht werd eind 17de eeuw gegraven als onderdeel van een stadsuitbreiding ten noorden van de middeleeuwse stad en was bedacht als voorname woongracht naar Amsterdams model. De timing van de aanleg was echter niet goed: de economische stagnatie na het Rampjaar 1672 leidde er toe dat de kavels niet snel bebouwd werden. Vier bouwkvelds werden in 1692 gekocht door Isaac van Hoven en kwamen in bezit van zijn dochter Engeltje van Hoven, gehuwd met Abraham Barnaart. Zij lieten er begin 18de eeuw een breed grachtenhuis bouwen. Het huis bleef in de familie en vererfde op hun achterkleinzoon Willem Philip Barnaart.

De uit Vlaanderen afkomstige doopsgezinde familie Barnaart had in Haarlem door de fabricage en handel in textiel, garen en band en het sluiten van goede huwelijken een groot vermogen opgebouwd. Willem Philip Barnaart, wiens vader was overleden voor zijn geboorte, werd enig erfgenaam na het hertrouwen van zijn moeder. Bij het overlijden van zijn grootmoeder Catharina Kops in 1792 kreeg hij het vruchtgebruik over het onverdeelde familiebezit dat hem geheel zou toevallen bij huwelijk of op 25-jarige leeftijd. Onder het bezit waren de buitenplaats Het Klooster, de hofstede Huis ter Spijt en panden aan de Nieuwe Gracht en de Ridderstraat, waar zijn vader

Huis Barnaart, Haarlem. Voorgevel met Ionisch porticusmotief, boogvenster en mansardekap. Dit imposante neoclassicistische huis werd in 1804–1806 gebouwd (inrichting voltooid 1808) naar ontwerp van de Amsterdamse stadsarchitect Abraham van der Hart voor Willem Philip Barnaart, burgemeester van Haarlem in de Franse tijd. De monumentale dubbele bordestrap naar Amsterdams model was een wens van de opdrachtgever. De voorgevel heeft draaiende ramen in rijke zandstenen lijsten en Franse balkons. Het huis kreeg kostbare interieurs en werd naar de laatste Franse mode gestoffeerd en gemeubileerd in empirestijl.

Situatie ca. 1822.

Willem Philip Barnaart door J.F.A. Tischbein, 1801.

en oom een 'winkel' hadden. De familie bewoonde drie huizen die intern met elkaar verbonden waren. In het westelijke huis (Nieuwe Gracht 11) woonden de elf halfbroers en -zussen van Willem Philip met een gouverneur, in het middelste huis (Nieuwe Gracht 9, voorheen bewoond door zijn grootmoeder) woonden zijn moeder en stiefvader en in het oostelijke huis (Nieuwe Gracht 7, zijn ouderlijk huis) woonde hij vanaf jonge leeftijd zelf met een eigen huishouding. Eind 1803 gaf de 22-jarige Barnaart, die was teruggekeerd van een Europese reis met zijn onderwijzer en in januari 1804 in het huwelijk zou treden met Elisabeth Cornelia Hillegonda Teding van Berkhout, opdracht aan de Amsterdamse stadsarchitect Abraham van der Hart (1747–1820) plannen te maken voor zijn huis. In de jaren hiervoor had Van der Hart voor Willem Philip Kops, voogd van Barnaart, een huis aan de overzijde van de Nieuwe Gracht verbouwd en tien jaar eerder had hij een huis aan het Spaarne ontworpen voor de eveneens verwante Cornelia Catharina Hodshon (p. 200), het buurmeisje van Barnaart op de Nieuwe Gracht.³ De bouwrekeningen van het huis, van najaar 1803 tot voorjaar 1808, zijn bewaard gebleven en geven een gedetailleerd beeld van de bouw.⁴ Een boedelinventaris uit 1851 (zie bijlage) geeft een indruk van de inrichting.⁵

Van der Hart maakte eind 1803 zowel verbouwingsplannen als plannen voor nieuwbouw. Barnaart koos voor nieuwbouw en op 9 januari 1804, drie weken voor zijn huwelijk, werd het uitgewerkte ontwerp gepresenteerd. Een opmerkelijke wijziging was de wens van de opdrachtgever voor een representatieve stoep en een entree op de bel-etage, een Amsterdams model dat rond de eeuwwisseling niet meer modieus was. Het ontwerp bestond uit plattegronden van drie bouwlagen, een plattegrond en doorsnede van de kap, doorsneden van de eetkamer en de salon, een plattegrond van de kelder en de riolen, drie tekeningen van balkverdelingen en ankers, een doorsnede van de kap, een tekening van de voorgevel, een tekening van de achtergevel, tekeningen van profielen van lijsten voor de timmerman, de metselaar, de smid en de steenhouwer en een tekening van het basement met de bordestrap en de stoep-palen. In maart 1804 werd het werk voor 142.500 gulden aanbesteed aan de timmermansbaas Gerrit van der Horst en de metselaarsbaas Christiaan Kaakebeen. Hiervan kon 10.000 gulden worden afgetrokken door de verkoop van materialen van het af te breken huis. Uit het bestek blijkt dat de aannemers het oude huis voorzichtig moesten demonteren. De ruwbouw was begin 1805 klaar. De decoratieve afwerking die daarop volgde, waarbij ambachtslieden uit zowel Amsterdam als Haarlem werden betrokken, was van bijzonder hoge kwaliteit. Onder de namen bevinden zich die van de stucwerker Johannes Josephus Martin, de houtsnijders Hans Pieter Nijborg en Christiaan Welmeer, de kunstschilders Jan Kamphuijsen en Adriaan de Lelie, de stoffeerder Dirk van der Meulen en de *tapissier*-meubelleverancier Joseph Cuel die later ook zou leveren aan het hof van Lodewijk Napoleon. De interieurwerkzaamheden duurden drie jaar, pas in het voorjaar van 1808 werd het geheel afgerond en in december 1808 werden de laatste rekeningen betaald. De bouwsom, inclusief stoffering en gedeeltelijke inrichting, bedroeg ruim 396.000 gulden. Opmerkelijk in het gehele bouwproces is de sterke aanwezigheid van Van der Hart die niet alleen als architect maar ook als artistiek leider optrad. Alle ontwerpen, van kapitelen tot bovendeurstukken, werden gemaakt naar diens ontwerp óf moesten aan hem worden voorgelegd. Van der Hart reisde gedurende drie jaar wekelijks naar Haarlem om de bouw te overzien en kreeg een honorarium van 5% over de ruwbouwkosten.

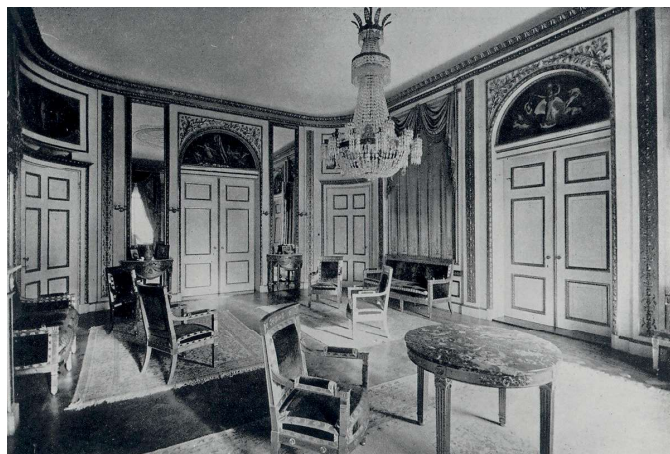
Op 20 oktober 1806 werd het huis op naam van Barnaart gesteld en, terwijl de interieurafwerking nog moest worden voltooid, betrokken door het jonge gezin. Na het overlijden van zijn eerste echtgenote woonde Barnaart er met zijn tweede echtgenote Maria Cornelia Susanna Teding van Berkhout. Uit de twee huwelijken werden tien zonen en vier dochters geboren. De familie had in 1829 zeven inwonende huisbedienden en dienstboden en een onderwijzer voor de kinderen. In het koetshuis woonden een koetsiersgezin met zeven kinderen en nog een dienstbode. In de laatste fase van de bouw ontving Barnaart een bijzondere gast. Op 27 april 1807 bracht de toekomstige koning Lodewijk Napoleon een bezoek aan Haarlem en reed 's avonds bij lampionlicht over de Nieuwe Gracht naar het huis waar hij bleef logeren en de boekenverzameling bekeek. Het bezoek past goed bij het publieke

leven dat Barnaart leidde. In 1808 werd hij lid van de Haarlemse vroedschap en in 1811 *maire* van de stad. Barnaart bekleedde verschillende openbare functies en kocht de rechten van de heerlijkheden Zandvoort en Bergen. Na de omwenteling van 1813 was hij lid van de nieuwe Raad en van de Provinciale en Gedeputeerde Staten. Ondanks zijn functies in de Franse tijd onderhield Barnaart na de omwenteling uitstekende betrekkingen met het hof. Barnaart had een veelzijdige belangstelling. Hij was lid van vrijmetselaarsloge 'Vicit Vim Virtus' en jarenlang grootthesaurier in het hoofdbestuur naast grootmeester Prins Frederik, de tweede zoon van koning Willem I. Verder was hij lange tijd president van de Hollandse Maatschappij der Wetenschappen. In 1807 kocht hij de buitenplaats Huis te Vogelenzang en het eraan gelegen Teijlingerbosch. De familie bracht veel tijd door op Vogelenzang, waar Willem Philip in 1851 overleed.

Na het overlijden van Barnaart vestigde de familie zich op Vogelenzang en werden de bezittingen in Haarlem, waaronder het woonhuis aan de Nieuwe Gracht, in openbare veiling gebracht. In een advertentie werd het omschreven als 'een extra kapitaal, alleraanzenlijkst (...) dubbel HUIS en ERVE (...) met hartsteen Onderpui, en fraai geordonneerde Gevel (...)'.⁶ Het huis werd begin 1852 voor de veel te lage som van 16.000 gulden verkocht aan Willem Henry Koppiers die het verhuurde.⁷ Inbegrepen bij de koop was een deel van de inboedel, waaronder de kolomkachels in de eetzaal, de stoffering en het ameublement van de salon, de gordijnen van de antichambre en alle schoorsteenspiegels. In 1868 wisselde het huis opnieuw van eigenaar, het werd toen voor 22.000 gulden, inclusief de overgebleven meubelen en stoffering van Barnaart, verkocht aan Tjepke Mulier. Het gezin Mulier, waaronder de bekende sportman Pim Mulier, bewoonde het huis tot 1880 toen het voor 46.000 gulden werd verkocht aan de Provincie Noord-Holland.

De provincie bestemde het huis tot ambtswoning van de Commissaris van de Koning, voorheen gevestigd in Nieuwe Gracht 5. Voorafgaand aan de verhuizing van commissaris J.W.M. Schorer werd het verbouwd. Zo werden vertrekken geschilderd en gestoffeerd, slaapkamers verbouwd en het plafond van de eetzaal vervangen. Tot 1940 zou het huis achtereenvolgens door vier commissarissen worden bewoond. Zij lieten het allen voor hun komst verbouwen waarbij de oorspronkelijke afwerking van de eerste verdieping deels verloren is gegaan. Na het vertrek van commissaris A. Röell in 1940 stond het huis enige tijd leeg. In de Tweede Wereldoorlog werd overwogen er een empiremuseum te vestigen, waarvoor het werd opgeknapt. Het ameublement van de salon, dat nog steeds in het huis was opgesteld, werd opgeslagen in het Frans Hals Museum. Gedurende de oorlog waren er pogingen gedaan om het huis te vorderen, maar deze werden door de provincie steeds geweigerd. Een laatste poging in 1945 slaagde wel. Het Militair Gezag van de geallieerden huisvestte in het gebouw de Politieke Opsporingsdienst. Na het vertrek van deze dienst in 1946 waren de interieurs compleet uitgewoond. De plannen voor het empiremuseum werden definitief afgeblazen.

Salon. Ambtswoning van de Commissaris van de Koningin (foto 1924).

Haarlem, Nieuwe Gracht 7 / Ridderstraat 19-21, 'Huis Barnaart'

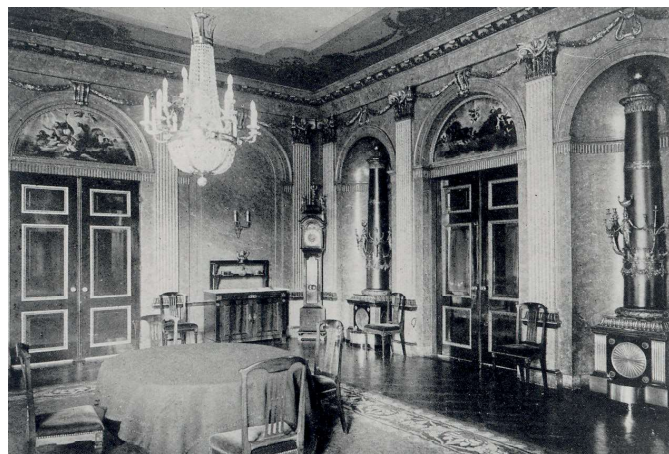

De Nieuwe Gracht in 1870, het tweede huis links is Nieuwe Gracht 7. Het buurpand op nummer 5 was toen de ambtswoning van de Commissaris van de Koning.

N°. 1. Een extra kapitaal, alleraanzenlijkst, in den jare 1802 gebouwd dubbel HUIS en ERVE, aan de Z.z. van de eerste Nieuwe Gracht, te Haarlem, met hartsteen Onderpui, en fraai geordonneerde Gevel, en bevattende eene ruime met Marmeren platen bevoerde en beplinte vestibule, vijf in een loopende prachtig gedecoreerde Zalen en Kamers, waaronder met Zijde en Satijn behangen, Schoorsteenen met van het fraaiste Marmer vervaardigde Mantels, twintig kostbare vaste Spiegels, waaronder van zeldzame hoogte en breedte, fraai geschilderde dessus de porte, en twee bronze Kaghels met Ornamenten. Boven: diverse Logeerkamers, waaronder met Schoorsteenen met Marmeren Mantels en Spiegels, Bibliotheek, Badkamer, enz. Hooger: lichte Droogzolder met Dienstbodenkamers. Voorts met Marmer bevoerd Benedenhuis, waarin diverse Vertrekken, gemetselde Brandkast, groote Keuken met Oven en alle Commoditeiten, differente Kelders, Bergplaatsen en verder al hetgene dat tot eene aanzienlijke Woning van den eersten rang vereischt wordt. Achter het Perceel een groote Tuin, waarin IJskelder en toegang tot Stalling voor 12 Paarden en Koetsierswoning, in de Ridderstraat: get. Wijk 6, N°. 250 zwart en rood, Kadaster Sectie C., N°. 325, groot 14 R., 50 E., en de Koetsierswoning Wijk 6, Numero 232, Sectie C., Numero 545, groot 50 E.

Advertentie in de *Oprechte Haarlemsche Courant*, 29 december 1851.

Grote eetzaal als ontvangstvertrek. Het bovendeurstuk links werd bij de restauratie in 1991 gestolen (foto 1924).

Na herstel werd het pand bestemd tot kantoor. Huurder was de firma Animex, die films en foto's importeerde en exporteerde. Zij gebruikte de salon als filmzaal. Na hun vertrek in 1978 werd het pand in delen verhuurd, onder andere aan de Provinciale Waterstaat, de Culturele Raad van Noord-Holland en de Stichting Sportservice Noord-Holland. Tussen 1988 en 1991 werden onderdelen van het pand, waaronder salon en keuken, gerestaureerd. Eind 2002 werd het door de provincie verkocht aan Vereniging Hendrick de Keyser. Een restauratie vond plaats tussen 2013 en 2016.⁸

Beschrijving en reconstructie

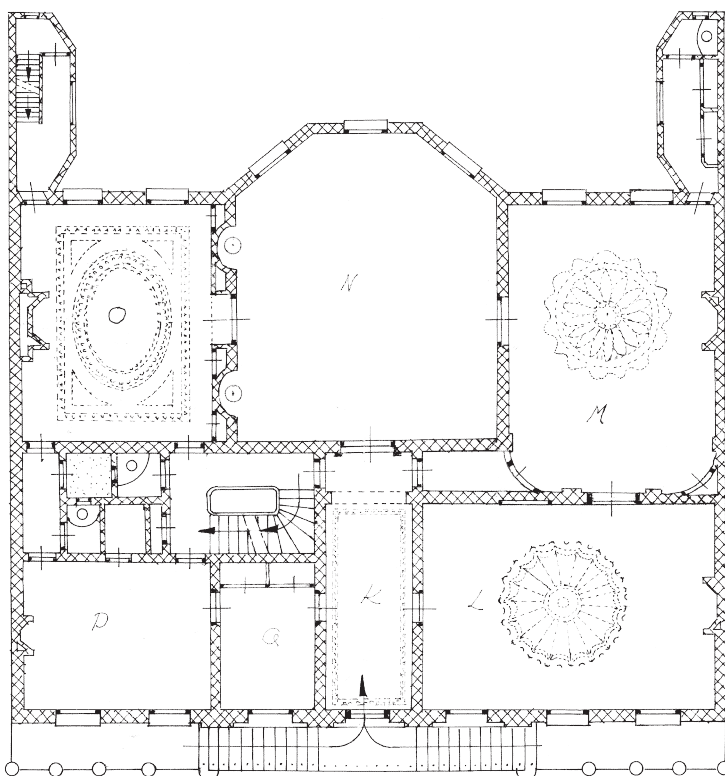
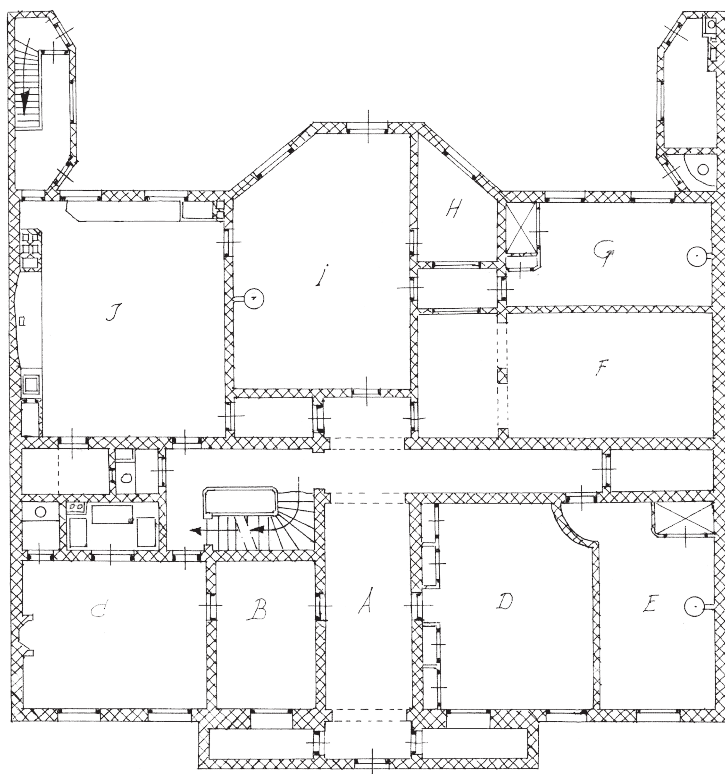
Het huis, dat met zijn in 1805–1808 voltooide interieurs als een vroeg voorbeeld van de empirestijl in Nederland kan worden getypeerd, is gebouwd volgens strenge classicistische ontwerpprincipes. Inclusief de uitbouwen aan de achterzijde staat het op een grondplan van 80 bij 80 voet (22,4 bij 22,4 meter). Het is opgetrokken in baksteen met enkelvoudige grenenhouten balklagen en heeft een voor Nederland destijds relatief zeldzame mansardekap. Het telt drie bouwlagen: onderhuis, bel-etage en verdieping met daarboven een zolder en vliering. Alleen de voorste beuk is onderkelderd.

De voorgevel is symmetrisch van opzet, staat op een hardstenen basement, telt zeven vensterassen en heeft een middenrisaliet met porticusmotief in de kolossale Ionische pilasterorde. De gevel wordt afgesloten door geblokte hoeklisenen, een Ionisch hoofdgestel en een fronton. Hoofdgestel en fronton zijn in hout uitgevoerd en geschilderd in zandsteenkleur. In het fronton is geen beeldhouwwerk opgenomen maar een opmerkelijk boogvenster. De portico heeft een bijzondere nadruk gekregen en is

geheel bekleed met zandsteen. Hier is de hoofdingang van het huis, toegankelijk via een dubbele bordestrap met een smeedijzeren stoephek. De monumentaliteit van de trap naar de hoofdingang wordt benadrukt door banden in hardsteen. Zowel de ingang als de flankerende vensters worden gedekt door segmentvormige frontons. Alle vensters in de voorgevel hebben een zandstenen omlijsting en zijn voorzien van naar binnen draaiende ramen met empire-roedenverdeling. De achtergevel is eenvoudiger van uitvoering, met zijn erker is het een sobere variant van de voorgevel van Huis Hodshon. De detaillering van het hoofdgestel suggereert een vereenvoudigde Dorische orde of een Toscaanse orde verrijkt met een tandlijst.

Kapiteel voorgevel. Het model voor de Romeins-Ionische kapitelen met platte voluten werd op instructie van de architect eerst in stuc gemaakt.

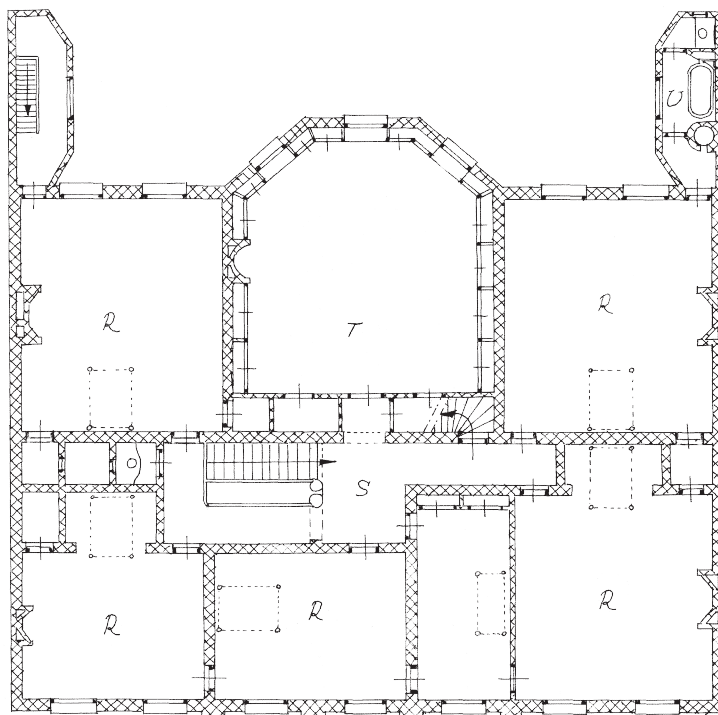
Koetshuis.

Reconstructie oorspronkelijke toestand naar de tekeningen van J. van Straaten uit 1812: onderhuis, bel-etage, eerste verdieping, doorsnede.

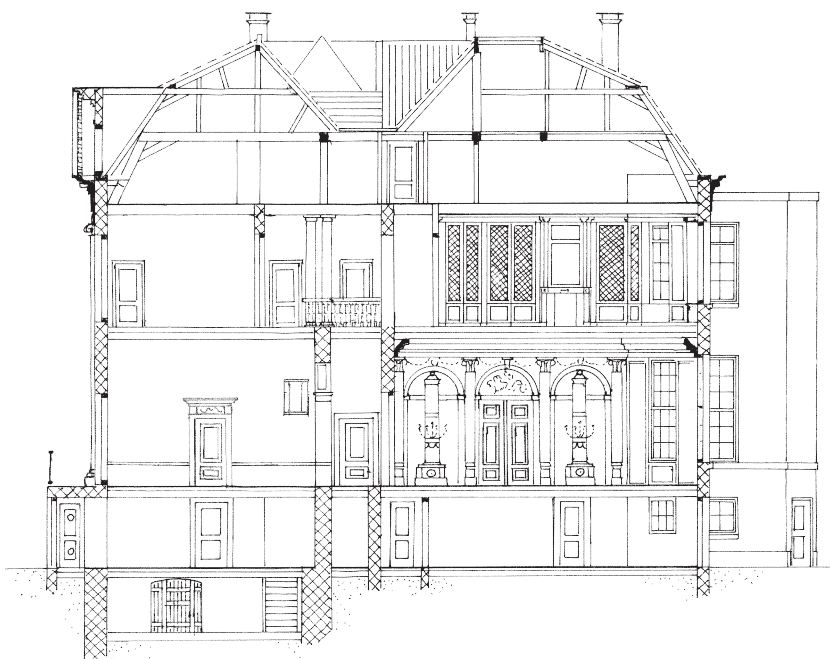
Aanduiding vertrekken (reconstructie op basis van de bouwrekeningen, Van Straaten 1812 en boedelinventaris 1851): A: benedengang. B: spreekkamertje. C: kantoor. D: provisiekamer. E: knechtskamer. F: turfkelder. G: kokskamer. H: bergplaats voor de kok. I: eetkamer voor de dienstboden. J: keuken. K: vestibule. L: grote zijkamer of antichambre. M: salon of tweede antichambre. N: grote eetzaal. O: dagelijksche eetkamer. P: kleine zijkamer. Q: spreekkamer. R: slaap- en logeerkamers. S: bovengang. T: bibliotheek of boekenkamer. U: badkamer.

Vestibule (foto 1924).

Antichambre (foto ca. 1913).

De keuze voor traditionele schuiframen contrasteert met de moderne draairamen in de voorgevel. De dienstvertrekjes in de uitbouwen zijn een traditioneel Hollands element uit de 18de eeuw. Met hun schuine zijden sluiten ze aan bij de vorm van de driezijdige erker. Tijdens de bewoning door de Commissarissen van de Koning werd een balkon tegen de erker gemaakt, waardoor de tuin vanaf de bel-etage toegankelijk was. Het achterbalkon kreeg steeds meer het karakter van serre en werd in 1940 verwijderd.

Achter de voorgevel ontwierp Abraham van der Hart een in de breedte ontwikkelde plattegrond met een goed doordacht circulatieplan. De vertrekken zijn zo gegroepeerd dat de representatieve ruimten de kern van het huis vormen. Deze zijn optimaal en discreet toegankelijk voor het personeel. In het onderhuis bevinden zich de dienstvertrekken, op de bel-etage de ontvangstvertrekken (rechts) en de dagelijkse woonvertrekken (links), op de eerste verdieping de slaapvertrekken en op de zolder de overige dienstvertrekken. De scheiding tussen ontvangst-, woon- en dienstfunc-

ties is niet tot het uiterste per verdieping doorgevoerd. Zo zijn er vertrekken voor Willem Philip Barnaart op elke verdieping (sprekkamer en kantoor in het onderhuis, boekenkamer en verzamelkabinet op de eerste verdieping). Deze liggen echter dicht bij het trappenhuis en waren daardoor voor hem goed bereikbaar. Een opmerkelijk element in de plattegrond is de dwarsgang of corridor. De traditionele Hollandse opzet van een doorlopende middengang, geflankeerd door zijkamers, is hier losgelaten ten gunste van een plattegrond met vestibule, dwarsgang en grote erker.⁹ De corridor vormt een (secundaire) ontsluiting van de vertrekken. Via corridor en diensttrappen kon het personeel zich onopgemerkt verplaatsen en stonden eetkamer en keuken rechtstreeks met elkaar in verbinding. Het hoofdtrappenhuis, dat vanwege de buitenopgang een ondergeschikte functie in de routing van gasten had, is in de corridor geplaatst, bij de dagelijkse woonvertrekken. Hier is ook een ontluchtingsschacht weggewerkt met secreten op iedere verdieping. De drie grote ontvangstvertrekken op de bel-etage staan rechtstreeks en in logische sequentie met elkaar in verbinding (antichambre, salon en eetzaal). Deze vertrekken waren vermoedelijk alleen in gebruik voor grote avondontvangsten, in de rekeningen worden hoezen genoemd voor het afdekken van de meubelen en de wandbespanningen. Bij zeer grote ontvangsten kon ook de dagelijkse eetkamer in de sequentie van kamers worden betrokken.

De 'antichambre', ook wel 'grote zijkamer', heeft decoraties van de schilder Jan Kamphuijsen in de voor Nederland zeldzame 'Etruskische' stijl.¹⁰ Grotesken, wijnranken, vazen, putti, dansende musen, triomferende goden en andere aan de klassieke oudheid ontleende motieven werden na opgravingen in Italië vanaf het midden van de 18de eeuw toegepast in de Europese interieurkunst.¹¹ Met name de gebroeders Adam in Engeland populariseerden deze stijl in hun verfijnde *Etruscan rooms*. Ook het servieswerk en de vazen van de 'Etruria Works' fabriek van Wedgwood zorgde voor wijde verspreiding van de motieven. In Huis Barnaart zijn de bonte kleurstelling en de zware stofferings meer Frans van karakter. De decoraties zijn uitgevoerd in contrasterende kleuren gebronsd groen (*or moulu*), oranje en blauw. De wandvlakken waren bespannen met zijde in *chamois* kleur, vastgezet met vergulde Neptunuskoppen en rozetten, en onder het fries bekroond door een draperie, bevestigd aan vergulde leeuwenklauwen. De zijden overgordijnen en draperieën voor de ramen waren opgehangen tussen Jupiterkoppen. De boedelinventaris geeft een indruk van de inrichting van het vertrek met een Doorniks tapijt en kostbare mahoniehouten meubelen.

De 'salon' of 'tweede antichambre', het meest kostbare en best bewaarde vertrek van het huis, werd als laatste voltooid. Alleen al het vergulden (in 'verguld bruneer goud dubbeld belegd') kostte bijna 19.000 gulden. De salon heeft een goudkleurige zijden wandbespanning waarin korenhalmen zijn geborduurd. De bespanning is door

Antichambre met gereconstrueerde wandbespanning. De rechterdeur geeft toegang tot de salon, de linkerdeur is een schijndeur, alleen voor de symmetrie van het vertrek.

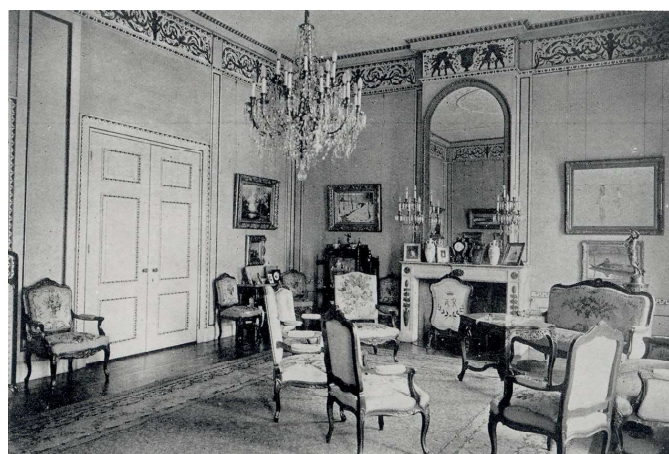
Haarlem, Nieuwe Gracht 7 / Ridderstraat 19-21, 'Huis Barnaart'

Dagelijkse eetkamer (foto 1924).

Antichambre of grote zijkamer.

De schilderijen in 'Etruskische stijl' van Jan Kamphuijsen worden deels aan het zicht onttrokken door opgespijkerd linoleum, dat in 1940 weer verwijderd zou worden (foto 1924).

Salon met originele stoffering uit 1807.

Stucplafond in de salon, gemaakt door Johannes Josephus Martin.

Bovendeurstuk in de salon. 'De ochtend stont' door A. de Lelie, 1807. Naar destijds bekende prenten door John Flaxman in 'The Ulysses of Homer' en 'The Iliad of Homer', ca. 1793. Flaxman was hoofdontwerper voor de firma Wedgwood. De schilderijen van De Lelie en Kamphuijsen in de drie ontvangstvertrekken passen in het thema 'dag en nacht'.

middel van gedraaide koorden van goud en violet in banen verdeeld. Elk wandvlak wordt bekroond door een aan speren, lansen, schilden en Mercuriuskoppen hangende draperie. De overgordijnen zijn opgehangen aan tentstokken en lansen, in het midden versierd met grote vergulde Minervakoppen. De schouwmantel met porfie-ren cameeën en paarsrood inlegwerk werd net als de mantels van de antichambre en de dagelijkse eetkamer uit Italië geïmporteerd. Boven de deuren zijn schilderstukken aangebracht van Adriaan de Lelie in 'Pompejaanse trant', naar tekeningen van John Flaxman, met onder andere personificaties van de ochtend- en avondstond. Het voor Nederland uitzonderlijke, geheel vergulde empire ameublement van de salon is bewaard gebleven. Het was gestoffeerd met violetkleurig fluweel en gouden passement.

De 'grootte eetzaal' ligt als derde ontvangstvertrek in het hart van het huis. De muren zijn vervaardigd in imitatiemarmers (*scagliola* of 'compositie-marmers'). Voor de kleurstelling en decoratie werden door Van der Hart verschillende varianten gepresenteerd.¹² Uit de rekeningen blijkt dat in eerste instantie werd gekozen voor geel en groen kunstmarmers. Dit werd gewijzigd tijdens de uitvoering in zwaardere empirekleuren: terracotta rode wanden met blauwgroen gespikkelde pilasters en 'brons couleur' voor deuren en luiken. In combinatie met Corinthische pilasters en vergulde lijsten kreeg de zaal een sterk monumentaal karakter. In twee kachelnissen staan kolomkachels, waarvan de kolommen in 1808 werden geleverd door de firma J. Lefebvre Caters & Fils uit Doornik (Tournai).¹³ De onderstellen, gemaakt door de Amsterdamse smid Lucas Jonker en Zoon, die ook andere kachels voor het huis leverde, sluiten aan bij de detaillering van de rest van het vertrek.¹⁴ Drie bovendeurstukken met voorstellingen van de triomfen van Aurora en Neptunus werden voor de zaal gemaakt door Adriaan de Lelie naar 17de-eeuwse Italiaanse fresco's. Het oorspronkelijke stucplafond is in 1880 vervangen door een plafond beschilderd met het provinciewapen. Deze werd in 1940 overschilderd en bedekt met een stucornament gebaseerd op een plafond in empirestijl uit een stijkkamer van het Stedelijk Museum te Amsterdam. Op de vloer lag een Doorniks tapijt, voor de ramen hingen gordijnen aan Jupiter- en Neptunuskoppen. Van het eetzaalameublement, waaronder een eettafel met 24 mahoniehouten stoelen, zijn onder andere een *trumeau*-buffet in empirestijl en bordenwarmer bewaard in het Haags Gemeentemuseum.

De privévertrekken op de bel-etage waren meer ingetogen gedecoreerd, maar niet van mindere kwaliteit. Zij kregen een bespanning met papierbehang: grijs-rood gestreept (waarschijnlijk voor de spreekkamer), glanzend geel (kleine zijkamer) en blauw met pilasters (dagelijkse eetkamer). Het spreekkamertje werd voor 1851 bij de kleine zijkamer getrokken. De dagelijkse eetkamer bewaart een Italiaanse witmarmers schouw, gesneden lijstwerk, stucplafond en schilderstukjes van Adriaan de Lelie. In de vertrekken lagen Deventer tapijten en stonden mahoniehouten meubelen.

Ook hier was de stoffering contrastrijk met gordijnen en draperieën opgehangen aan vergulde lansen en bevestigd aan Mars- en Venuskoppen.

Op het tussenbordes van het trappenhuis is een insteekverdieping die waarschijnlijk een porselein- en zilverkast bevatte. Op de eerste verdieping bevonden zich de slaap- en logeervertrekken evenals de bibliotheek met boekenkasten en verzamelkabinet. Hier bewaarde Barnaart een kostbaar muntenkabinet en onder andere een 'toverlantaarn', een 'electriseermachine met conductors en Leydsche vlessen', een '*chambre obscur*', een 'planetarium' en een 'illuminatiekast met prenten'. De kamers aan de voorzijde van de eerste verdieping waren in enfilade met elkaar verbonden. Twee

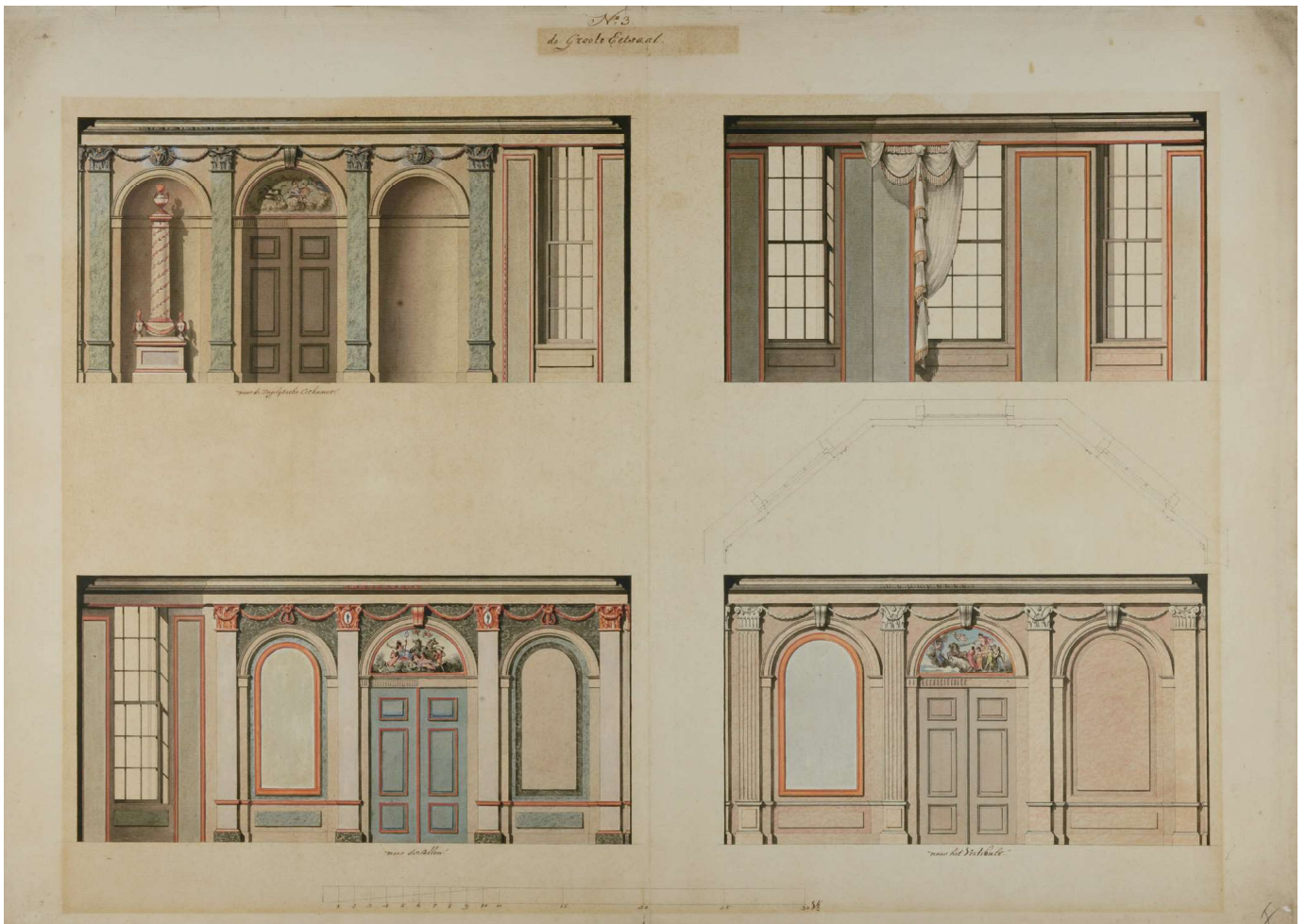

Bovendeurstuk in de grote eetzaal. 'De ochtend verdrijvende de Nacht', door A. de Lelie, 1806. Naar 'Aurora' door G. Reni, Casino Palazzo Pallavicini, Rome, 1614. Prenten van Italiaanse fresco's en schilderijen waren wijdverspreid.

Grote eetzaal.

Ontwerp voor de grote eetzaal, met verschillende varianten voor de afwerking, niet gedateerd.

Bibliotheek op de eerste verdieping.
Boekenkasten vervaardigd door timmerman
Gerrit van der Horst, oorspronkelijk met gaas,
pas later voorzien van glas.

Keuken in het onderhuis met vast fornuis
en oven.

‘Mahoniehoute Collommen’ gemaakt volgens
de ontwerptekeningen van de architect.

Hijsrad.

slaapkamers hadden een alkoof waarin een ledikant was opgesteld. De slaapkamer rechts aan de voorzijde, met eigen kabinet, kreeg een kostbare zijden bespanning op de wanden (in dezelfde contrastkleuren als de salon) en mahoniehouten meubelen met verguld en bronzen beslag. In een uitbouw aan de achterzijde was een badkamer met een vertind koperen bad met fornuisketel, koperen leidingen en watervergaarbak. De plafonds in de slaapkamers en de bibliotheek werden vervaardigd door stucwerker Martin, enkele van de nu aanwezige plafonds dateren waarschijnlijk uit 1879–1880. In twee slaapkamers zijn in de tijd van de commissarissen kasten naast de schouwen gemaakt.

Op zolder waren verschillende dienstvertrekken, waaronder drie slaapkamers met bedsteden voor het personeel en een droog- en kleezolder. Ook was er een hijsrad en een waterbak waarin regenwater werd opgevangen dat via een leidingensysteem naar de keuken voerde. In het onderhuis waren de belangrijkste dienstvertrekken gesitueerd. Ook deze waren logisch gegroepeerd rond een middengang en een smallere corridor. Het onderhuis bevatte de keuken, een provisiekamer, een knechtskamer, een kokskamer, verschillende opslagruimten en een ‘eetkamer voor de dienstboden’ in de erker. Direct bij de dienstingang lag de spreekkamer met daarnaast het kantoor. Het kantoor heeft een zware kluis en was voor Barnaart rechtstreeks te bereiken vanuit het trappenhuis. Het had een eigen secreet bij het ontluichtingskanaal. In de kelder zijn de opslagruimten met stellingen voor wijn, bier en provisie vrijwel volledig bewaard gebleven. De keuken heeft ook veel van zijn afwerking behouden, zo is er een vast fornuis en oven, een houten ‘tinnkast’ en een dubbele pomp met hardstenen gootsteen. In een uitbouw naast de keuken staat een tweede pomp.

Kenmerkend voor Van der Hart zijn de ‘in verband’ gemetselde witjes op de muren en de gemetselde troggewelfjes tussen de balken.

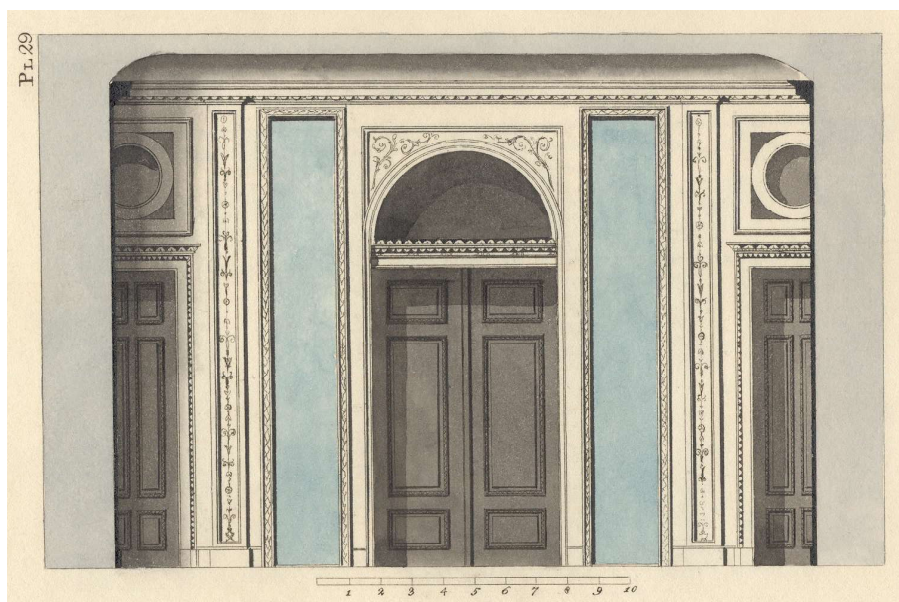
Koetshuis met koetsierswoning aan de Ridderstraat 19–21

Het koetshuis, dat behoorde tot de voorganger van Huis Barnaart, stamt vermoedelijk uit het laatste kwart van de 18de eeuw; een oudere oorsprong is ook mogelijk. Het classicistisch vormgegeven gebouw heeft aan de tuinzijde een portico in de Dorische orde. Het klokkentorentje en het gebroken fronton stonden oorspronkelijk op het koetshuis van Nieuwe Gracht 5, maar verhuisden met de Commissaris van de Koning in 1880 mee naar nummer 7. In het koetshuis was ruimte voor verschillende koetsen, een paardenstal voor 12 paarden, een woning en een zolder voor hooi en haver. Bij het overlijden van Barnaart stonden er vijf koetsen, waaronder een statiekoets, coupé, ‘Tilburrij’ (*Tilbury*) en ‘Kiereboe’. De koetsierswoning had een kamer met behang, schoorsteen, plaatsje, keuken met schouw en zolder. In 1920 veranderde de functie van koetshuis naar garage en werden er een betonnen vloer gestort en schuifdeuren geplaatst. Nog aanwezig in de stalling zijn de tuigkasten, een pomp en waterbakken. Aan de tuinzijde van het koetshuis is een ijskelder, die door metselaar Kaakebeen in 1806 werd aangelegd.

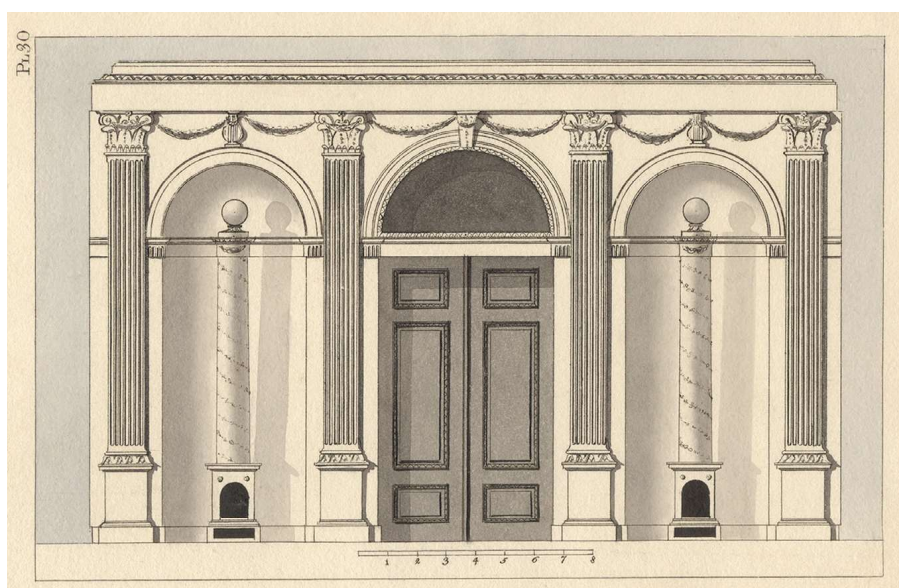

De kluis in het kantoor.

Een wand van de salon. J. van Straaten, 1812.

Een wand van de grote eetzaal.
J. van Straaten, 1812.

Inventaris 1851 (verkorte versie)

Boedelbeschrijving der Nalatenschap van den HoogwelGeboren Heer Jonkheer Willem Philip Barnaart van Bergen [...]

OP DE VLIERING

twee riemen en een boom
twee beschadigde platfons en drie schilderstukken

OP DEN ZOLDER

een turfhaard, een ovale kagchel, een Franklin, een keukenhaard, een plaat, een curas en een partij divers ijzerwerk
een geschilderde klederen- en linnenkast
een witte kast met planken en twee deuren
acht en tachtig droogstokken
twee plaktafels, waarvan een op schragen en een op een voet en zeven planken
een zolderpers met tien planken
een gladde ekenhouten zolder pers met twaalf esdoorne planken
een ekenhouten mangel, met twee palmhouten en twee boekenhouten rollen
een glad ekenhouten mangel met vier boekenhouten rollen
een groote geschilderde linnenkist met vier hokken
een geschilderd ledikant met groen moree behangsel
een geschilderd kinderledikantje met paardenharen matras, een bedje en peluw en overtrekken
een mayhonihouten kinderstoel
drie geele en drie groene zijde garnituur van één raam
acht en twintig witte koksbuizen
een mayhonihout ledikant, met twee paardenharen rollen, geel en paars zijde behangsel, twee gele zijden glasgordijnen, een kamergeel zijde muurbehangsel, draperien en ornamenten
twee oude zijde glasgordijnen met draperien (...)

OP HET ZOLDER SLAAPKAMERTJE

twee geschilderde tafeltjes en een geschilderde secretaire
negen kersenhouten stoelen met rotting zittingen
twee stel wasch gereedschap en twee witte kamerpotten
twee groene saaye bedsteede behangsels met vallen
twee paar stroomatrassen, twee wolle en een paardenhare matrassen, drie kussens en twee katoendoeken
een potkagchel met pijpen
een spiegel met bruine lijst

OP HET KLEINE ZOLDERKAMERTJE

een geschilderd tafeltje, een dito nachttafel, wasch gereedschap en kamerpot
een geschilderde chiffonniere
drie stoelen met matte zittingen
een geschilderd ledikant met wit behangsel
twee wollen- en paardenharen matrassen,
een peluw en twee kussens
een spiegelje en een kapstok

OP DE MEIDENKAMER

een hangoortafel en zes stoelen met matte zittingen
twee kamerpotten en handen waskom en een spiegelje
een notenboomhout kabinet
twee groen saaye bestede behangsels en vallen
twee stroomatrassen, twee bedden, twee peluws, met overtrekken, vier kussens, vier wolle en drie katoenen dekens

OP DE KINDERKAMER

twee katoenen ophaalgordijnen, twee groene moree overgordijnen en vallen
een smirnas vloerkleed
een veldtafel met wasdoek en tien geschilderde stoelen
eene rustbank met groen zijde damast behangsel
drie bedden kussens
een glad ekenhout ledikant met groen moree behangsel
twee stroo matrassen, een bed en peluw met overtrekken, een peluw van zeegras, vier kussens, een katoenen en twee wollen dekens
twee gemonteerde geschilderde waschtafels en een nachttafel met witte pot
een kagchel met plaat, pijp en hekje (...)

IN DE BADKAMER

een katoen en een vuurmand met kleed

OP DE SLAAPKAMER

vier neteldoeksche gordijnen, drie katoene gordijnen en drie oude zijde gordijnen
een mayhonihout ledikant met wit katoen behangsel
een wollen en paarden haren, een bed, een peluw, vier groote en twee kleine kussens, met overtrekken, een donse kussen, twee wollen en een Oost Indische chitsedeken
twee mayhonihouten nachttafels met potten en twee dito gemonteerde waschtafels
een mayhonihout toilet met draayenden spiegel
een kleedspiegel in mayhonihout raam

een mayhonihouten commode met steenen blad
een massief mayhonihouten veldtafel
acht ypenhouten stoelen met zwart morée bekleed
twee voetbankjes
een kolenkagchel met pijp, loden plank, tang, pook en schep
een gebloemd vloerkleed met twee overkleden

IN HET KABINETJE

twee neteldoeksche gordijnen en twee groene morée overgordijnen
een smirnas tapijt
een mayhonihout rond tafeltje
een glad kersenhout ledikant met groen morée behangsel
een wollen en paardenharen matras, een bed en peluw met overtrekken, twee groote en een klein kussentje, twee wollen en een katoenen deken
een ekenhout linnen kastje
een mayhonihouten gemonteerden waschtafel
een kersenhouten nachttafel met witten pot
zes ypenhouten stoelen met paardenhare zittingen
een spiegel uit een glas met vergulden lijst
een kagchel met pijp en zinken plaat

JONKER RUDOLPH'S KAMER

twee neteldoeksche gordijnen en twee groene merinsche dito
een smirnasch vloerkleed
een geschilderd tafeltje en zes stoelen met matte zittingen
een geschilderd hoekkastje en een dito nachttafeltje met witten pot
een gladhout kabinetje op kruisvoet
een vergulde consolle met marmer blad
een spiegel met geschilderde lijst
een gladkersenhout ledikant met groen moree behangsel
een bed met overtrekken, twee kussens, een stroo- en een paardenharen matras
een kagchel met pijp en zinken plaat

JONKER VOLKERT'S KAMER

twee neteldoeksche gordijnen en twee katoenen overgordijnen en een grijs vloerkleed
een rond tafeltje en zes stoelen met matte zittingen
een vergulden console met marmer blad
een spiegel met vergulden lijst
een mayhonihouten chiffonniere
een glad kersenhout ledikant met gestreept behangsel

twee stroomtrassen, een bed, peluw, twee kussens, met overtrekken en een witte spreij een mayhonihout nachttafeltje, met witte pot

OP DE LOGEERKAMER

vier neteldoeksche gordijnen, twee merinsche overgordijnen met toebehoren een gebloemd vloerkleed, en twee overkleden een mayhonihout rond tafeltje zes mayhonihouten stoelen en acht fauteuils, met zijde zittingen en ruggen een kleine mayhonihouten canapé met losse zitting en zes dito stoelen, met gebloemd damaste zittingen een mayhonihout ledikant, met wit behangsel en vergulden arend twee stroomtrassen, een wollen en paarden haren matras, een ledikantsbed en peluw met overtrekken, vier hoofd kussens en twee lendenkussens, en eene Oost-Indischen chitsen deken twee mayhonihouten gemonteerde waschtafels een mayhonihouten gemak en nachttafel met witte pot een mayhonihout gemakoffertje met witte pot een mayhonihout damestoilet met draaiende spiegel een mayhonihouten commode met steenen blad een spiegel uit een glas met vergulden lijst en een pronken lijst met glas een kagchel met pijpen en zinken plaat, en een tang, pook en schop twee marmeren candelabres (...)

OP DE ACHTER LOGEERKAMER

twee katoenen ophaalgordijnen en twee wit katoenen overgordijnen, twee paar met ornamenten een Doorniks tapijt een mayhonihouten ronden tafel zes ypenhouten stoelen met paardenhare zittingen zes kersenhouten tabouretten en een dito staal een geschilderd lit d'ange met katoen behangsel een stroo matras, een wollen en paardenharen matras, een peluw, twee kussens en een Chitsen deken een geschilderd paviljoen met wit dimet behangsel een stroo matras, een wollen en paardenharen matras, een peluw, twee kussens, twee wollen dekens, en een witte spreij een glashout ledikant met gaasbehangsel een paardenharen matras, een bed, peluw en twee kussens met overtrekken en een witte spreij

twee mayhonihouten waschtafels en mayhonihouten nachttafel en een kersenhouten dito, met toebehoren een mayhonihouten toilet met draayende spiegel een mayhonihouten chiffonniere met steenen blad een pendule onder stolp en twee candelabres een kolenkagchel met plaat, pook en tang

IN EEN UITSTEK

een kamer hanglamp

Op de bovengang

een gedrukt vloerkleed een klokklantaarn en evenwicht

TAFELGOED, GEMERKT ZILVERWERK EN PORCELEIN (...)

IN DE DESSERTKAMER (...)

IN DE GROOTE ZIJKAMER

drie neteldoeksche gordijnen, en drie stel, rolzijde, overgordijnen, met draperien en ornamenten een Doorniks Tapijt een mayhonihouten tafel met marmer blad twee groote en twee kleine canapés, acht fauteuils, acht stoelen en een vuurscherm, mayhonihout met zijde en diemet hoezen een mayhonihouten canapé tafel twee mayhonihouten trumeaux met spiegels en wit marmeren bladen een oud Japansch, verlakt kamerschut, van tentdeuren een vuurscherm, gobelin's tapijtwerk in gesneden verguld raamwerk een koperen vergulden kamerkroon met glazen ornamenten twee tafellampen en twee vergulde kandelaars en twee dito een ronde kagchel met pijp, plaat, haardstel en turfmand (...)

IN DE SALON

twee katoenen ophaalgordijnen, en twee paar zijde overgordijnen met draperien en ornamenten een Inlandsch tapijt twee groote canapés, twee kleine dito, zes armstoelen en zestien stoelen, alles verguld, en met purperfluweel bekleed, een mayhonihout vuurscherm met dito fluweel, alles met diemet hoezen een mayhonihouten ronde tafel op een voet zeven vierkant speeltafels met groen laken een boulotte tafel met drie lampen een groote en twee kleine mayhonihouten trumeaux met wit marmeren bladen

een koperen vergulden kamerkroon met glazen ornamenten een vergulden en bronzen tafel pendule onder stolp en twee dito candelabres twee bronzen en vergulden candelabres een grooten turfhaard met koper gemonteerd met losse rand twee vuurschermen met in fluweel geschilderde bloemen en vruchten (...)

IN DE EETZAAL

drie katoenen ophaalgordijnen, en drie stel, geele zijde overgordijnen, met draperien en ornamenten een Doorniks tapijt een massief mayhonihouten eettafel met inlegbladen twee mayhonihouten trumeaux bufetten, met spiegels en marmeren bladen, en twee mayhonihouten bordenwarmers met marmeren bladen vier en twintig mayhonihouten stoelen, met groene fluwele zittingen een vergulde kroon en twee dito candelabres en twee lustres voor gaslicht (...)

IN DE EETKAMER

twee katoenen ophaalgordijnen, twee paar neteldoeksche en twee paar rooden zijden, damaste overgordijnen met toebehoren een Deventer smirnasch tapijt een massief mayhonihouten eettafel achttien mayhonihouten stoelen met zwarte paardenharen zittingen een mayhonihout trumeau bufet, met wit marmer blad een mayhonihouten trumeau met wit marmer blad een mayhonihouten trumeau secretaire met wit marmer blad een mayhonihouten veldtafel met lade een piano forte van zes octaaf, door Duuzaar een kleine tafel pendule onder stolp een vierkante kagchel met pijp, plaat, haardstel en bekleedde turfmand twee mayhonihouten armstoelen met roode trypte zittingen een koperen gaskroon (...)

IN DE KLEINE ZIJKAMER

drie neteldoeksche ophaalgordijnen en drie stel zijde overgordijnen met draperien en ornamenten een Deventer smirnasch tapijt een mayhonihouten canapé, twaalf stoelen en twee armstoelen met zwarte paardenharen zittingen een wortelhouten canapé tafel een mayhonihouten vuurscherm een kleine mayhonihouten secretaire, met bliken bloemenbak

een Chineesch verlakt kastje met lades, van binnen salvocaat, op inlandsch verlakten voet
een Chineesch verlakten werkdoos, een dito kistjen en een koffertje, een Japansch verlakten schrijfcassette
vijf speksteenen beelden, met dito voeten en een speksteenen kannetje
een bronzen standaard met twee lichten
een vergulden pendule onder stolp, twee bronze lampjes, en twee bronzen branches
een mayhonihout rond tafeltje en een muziekkastje
een vierkanten kagchel met pijp, plaat, tang, pook en schep
een mayhonihouten koelbak met koperen bak, twee ronde en een ovaal theeblad, een theestoof en twee kistjes
(...)

IN DE VLEUGEL

een kamerkroon voor acht lichtten
een gladhoutkastje met lade
een pianostoeltje en een boekenhanger
een yzeren arm en een lantaarn

IN DE STOVENKAST

zeven stoven met laken bekleed
zes stooven
(...)

IN HET BOVEN VOORHUIS

een klokantaarn met evenwigt
een traplantaarn

IN HET BENEDENHUIS

een kolen kagchel met ruim tien ellen, rood koperen pijp

IN HET OUDE KANTOOR

een grijs vloerkleed
een mayhonihouten veldtafel
twaalf stoelen met groene zittingen
een geschilderd hangoortafel
een mayhonihouten secretaire met steenen blad
een circulair kagchel met pijp en plaat

IN HET SPREEKKAMERTJE

een geschilderd tafeltje en zes stoelen met matte zittingen

IN HET KANTOOR

een ekenouten vier persoons lessenaar, een twee persoons dito beide op lospietvoeten en twee tabouretten en een gild tafel
een gladhouten lessenaar
een ekenhouten kastje
een geschilderde hangoortafel en zes stoelen met matte zittingen
een kolenkagchel met pijp, kolenbak en tang

IN DE STRIJKKAMER

een geschilderde vierkanten tafel met wasdoek, en zes stoelen met matte zittingen
een geschilderde kast met planken
een kribbe, met een bont bedstede behangsel

IN HET POETS-HOK

een hangoortafel, een stoel en kapstok
een kolenkagchel, vier kolenbakken, en vier platen

IN DE WITTE KEUKEN

een keukentafel
een hangoortafel, zes stoelen met matte zittingen, een tafelbak en een kapstok
een gladde ekenhouten pers met acht planken

IN DE KEUKEN EN AANHORIGHEDEN

een koperen waterketel met kraan
een keukentafel en zes stoelen met matte zittingen
een yzeren stookpot, een dito doofpot, dito vuurdrager, waterketel en haard gereedschap
een spaaroven
tien koperen casseroles met dekzels en eene koperen schotel
een vleeschblok, en mortier op een voet
(...)

IN DE DESSERTKAMER

volgt divers keukengerei (...)
een grijs gans kleed
een bed en peluw met overtrekken, drie kussens, een katoen en twee wollen dekens

IN DE BENEDENGANG

een mayhonihouten gerridon

IN DEN KELDER

een baktafel, een eyerre, een kelder stelling, een schaafluoet, twee vleeschkronen, twee tobbes en drie losse schotten

OP DE PLAATS

een koperen doofpot

IN DE STAL IN DE RIDDERSTRAAT

WIJK 6 NUMMER 146
eene statiekoets
eene ouderwetsche koets
eene koets coupé
een Tilburrij
een kiereboe
een draagkoetsje
eene arreslede met dekkleed, twee kussens, toomen en tuig
eene schulp arreslede, met de dekkleed, tuig enzoovoorts
een prik arreslede met dekkleed, tuig enzoovoorts
een platte slede met hekken
twee tygervellen als paardendekken

twee wollen geruite paardendekken met brosten en manenkappen
een koetziers pels
eenige toneelschermen
een houten kanon op affuit
(...)

(volgt de inhoud van de boekenkamer op de eerste verdieping, de 'rariteiten', het muntenkabinet, juwelen en de boedelinventaris van het Huis te Vogelenzang)

- 1 Zij was een halfzus van Willem Philip Barnaart.
- 2 J. van Straaten, *Gronden en afbeeldingen van eenige gebouwen en derzelver binnenwerken*, Haarlem 1812. R. van Oven, 'Een Haarlemsche Patriciërs woning', in: *Buiten* 18 (1924), p. 172–173 en 184–185. K. Blauw, 'Het Huis van Barnaart, Nieuwe Gracht no. 7', in: *Haarlem Jaarboek* 1950, p. 28–43. C.A. van Swigchem, *Abraham van der Hart 1747–1820. Architect. Stadsbouwmeester van Amsterdam*, Amsterdam 1965. K.P. Ackema, 'Jhr. Willem Philip Barnaart van Bergen en Zandvoort (1781–1851)', in: *Thoth, tijdschrift voor vrijmetselaren* 39 (1988), p. 88–96. S. Bakker, *Het Huis Barnaart te Haarlem 1803–1808*, Haarlem 1991. W. Van den Hull, *Auto-biografie 1779–1854*, Hilversum 1996. C.A. van Swigchem, 'Kennismaking met het Barnaart Huis te Haarlem', in: *Jaarverslag Vereniging Hendrick de Keyser* 84 (2002), p. 38–71. R. Meischke en H.J. Zantkuijl, 'De stamboom van een bijzonder huis: Nieuwe Gracht 7 te Haarlem', in: *Jaarverslag Vereniging Hendrick de Keyser* 87 (2005), p. 30–43. M. Bunnik, *Huis te Vogelenzang en de familie Barnaart*, Bloemendaal 2016. De belangrijkste archiefbronnen bevinden zich in het Noord-Hollands Archief in Haarlem: NHA Haarlem, toegangsnr. 18, Archief Provinciaal Bestuur 1851–1943, inv.nr. 1885, 1886, 1887, 2096, 6906, 7355 en 7623, toegangsnr. 595, Archief Provinciaal Bestuur 1943–1989, inv.nr. 114, 117, 143, 151 en 248, toegangsnr. 5015, Archief Sector Gemeentewerken, inv.nr. 2300.
- 3 Zij waren beiden schatrijk en doopsgezind en woonden op jonge leeftijd zelfstandig met een gouverneur en gouvernante. De 13 jaar oudere Keetje groeide met haar twee broers op in het ouderlijk huis Nieuwe Gracht 13. Zij zullen elkaar ook gekend hebben van toneelgezelschap Leerzaam Vermaak, waarvan het theater eveneens werd verbouwd naar een ontwerp van Abraham van der Hart.
- 4 NHA Haarlem, toegangsnr. 18, Archief Provinciaal Bestuur 1851–1943, inv.nr. 1887.
- 5 NHA Haarlem, toegangsnr. 1972, Nieuw Notarieel Archief, inv.nr. 79.
- 6 *Opregte Haarlemsche Courant*, 29 december 1851.
- 7 De 'schandelijk geringe prijs' werd ook opgemerkt door tijdgenoten. Van den Hull 1996, p. 672.
- 8 *Jaarverslag Vereniging Hendrick de Keyser* 95 (2013), p. 21–24, idem 96 (2014), p. 15–17 en idem 97 (2015), p. 26–29. V. van Drie, *Achtergronden Gouden Stoelen*, Utrecht 2013. J. Bohan, *Rapportage behanginventarisatie huis Barnaart, Haarlem*, Haarlem 2015. A. Gosliga en A. van Goor, *Huis Barnaart: onderzoek naar de oorspronkelijke afwerking van de bel-etage. Onderzoeksverslag*, Amsterdam/Uitgeest 2015. B. Jonker, *Eindverslag restauratie schilderijen Etruskische Kamer*, Zwolle 2016.
- 9 Nieuwe Gracht 74, in 1790–1794 door Van der Hart verbouwd voor Willem Philip Kops, had ook een erkeruitbouw aan de tuin met koepelkamer, evenals Nieuwe Gracht 80 van het echtpaar Van Styrum-Van Vollenhoven. Dit laatste huis heeft ook een dwarsgang en trappenhuis ter zijde.
- 10 Eerder door Van der Hart toegepast in Herengracht 502 in Amsterdam en in Huis Hodshon (p. 200). De *montants* met grotesken vertonen grote verwantschap met de schilderijen door Jan Kamphuisen in de omstreeks 1801 door Van der Hart ontworpen koepel van Bellevue aan de Kleine Houtweg.
- 11 J. Wilton-Ely, 'Pompeian and Etruscan Tastes in the Neo-Classical Country-House Interior' in: G. Jackson-Stops, *The Fashioning and Functioning of the British Country House*, Washington 1989.
- 12 P. Vlaardingerbroek, 'Haarlem, Huis Barnaart, de vondst van een bijzondere ontwerp-tekening', in: *Jaarverslag Vereniging Hendrick de Keyser* 95 (2013), p. 23.
- 13 Het vervoer van de kachels naar Haarlem was een grote klus. Vanuit het toen bij Frankrijk ingelijfde Doornik (Tournai) werden de kachels vervoerd naar Brussel, waar een uitvoerrecht en een oorlogstaks moesten worden betaald. Vervolgens moest een invoerrecht naar Nederland worden betaald, een paspoort worden aangeschaft en een certificaat van origine worden opgesteld. Hierna werden de kachels vervoerd van Antwerpen naar Haarlem. De transport- en certificaatkosten bedroegen ruim 200 gulden.
- 14 In het huis stond een groot aantal kachels, waarvan de meesten werden geleverd door Lucas Jonker en Zoon uit Amsterdam. Zo waren er op de bel-etage inzethaarden en kolenkachels met pijpen, op de slaapverdieping stonden kolenkachels, in het onderhuis een zogeheten *calorifere* en in een dienstbodenvertrek een potkachel.